

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890.            Andra Kammaren.            N:o 6.

Onsdagen den 12 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det vid kammarens sammanträde den 5 innevarande februari förda protokoll.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagaf, att herr *H. M. Kilman* numera anländt till riksdagen och denna dag intagit sin plats bland kammarens ledamöter.

§ 3.

Företogs, enligt derom förut fattadt beslut, val af tjugufyra valmän för att utse Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare äfvensom af sex suppleanter för desse valmän; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, att desamma utfallit sålunda, att dervid blifvit utsedde

till valmän:

herr <i>Folke Andersson</i> .....	med 176 röster
» <i>J. Andersson</i> i Baggböle .....	» 176 »
» <i>M. Andersson</i> i Löfhult.....	» 176 »
» <i>A. F. Broström</i> .....	» 176 »
» <i>J. Nydahl</i> .....	» 176 »
» <i>N. Pehrsson</i> i Önnerud .....	» 176 »
» <i>F. Pettersson</i> i Tjärsta .....	» 176 »
» <i>L. Pålsson</i> .....	» 176 »
» <i>J. Smedberg</i> .....	» 176 »
» <i>M. Tysk</i> .....	» 176 »
» <i>J. H. Andrén</i> .....	» 98 »
» <i>B. Bengtsson</i> i Boberg .....	» 98 »
» <i>G. E. Lieskow</i> .....	» 98 »
» <i>J. Eklund</i> .....	» 98 »
» <i>C. F. Höglund</i> .....	» 98 »

herr	<i>J. Johansson</i> i Öjebyn .....	med 98 röster
»	<i>J. Johnsson</i> i Thorsberg .....	» 98 »
»	<i>O. Jonsson</i> i Hof .....	» 98 »
»	<i>S. J. Kardell</i> .....	» 98 »
»	<i>G. W. Lyth</i> .....	» 98 »
»	<i>Emil Olsson</i> i Kyrkebol .....	» 98 »
»	<i>N. Petersson</i> i Runtorp .....	» 98 »
»	friherre <i>W. G. von Schwerin</i> .....	» 98 »
och	» <i>P. Truedsson</i> .....	» 98 »
samt		

till suppleanter:

herr	<i>G. A. Wändahl,</i>
»	<i>J. Carlsson</i> i Nysäter,
»	<i>O. H. Ström,</i>
»	<i>Ollas A. Ericsson,</i>
»	<i>M. W. Ullman,</i>
och	» <i>F. G. Björck,</i>
hvar	och en med 95 röster.

Ordningen mellan suppleanterna, sådan den här ofvan finnes angifven, bestämdes genom lottning.

§ 4.

Föredrogos och öfverlemnades till behandling af statsutskottet Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande propositioner:

angående pension å allmänna indragningsstaten åt vaktmästaren i landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition L. E. Eriksson;

angående pension å allmänna indragningsstaten åt f. d. gravören C. S. Wennerstens enka, Amanda Charlotta Wennersten, född Schærbing;

angående uppförande af ett kasernetablissemant i Jemtland för en artilleridivision; samt

angående ordnande af den allmänna och enskilda helso- och sjukvården i riket.

§ 5.

*Angående décharge för banko- och riksgäldsfullmäktige för deras åtgärder i fråga om uppförande af riksdags- och riksbankshus.*

Till behandling förelåg sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus.

I detta utlåtande hemställde utskottet, »att fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret må tillerkännas ansvarsfrihet för förvaltningen af byggnadsfonden för riksdags- och riksbankshus under år 1889 äfvensom för alla de beslut och åtgärder, som

finnas antecknade i deras vid gemensamma sammanträden rörande frågan om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus förda protokoll från den tid, ansvarsfrihet i detta hänseende senast beviljades dem, till och med den 31 december 1889.»

*Angående décharge för banko- och riksgäldsfullmäktige för deras åtgärder i fråga om uppförande af riksdags- och riksbankshus.*  
(Forts.)

Efter uppläsande häraf begärdes ordet af

Herr P. Waldenström, som yttrade: Det skall naturligtvis icke falla mig in att vilja sätta mig emot den af sammansatta stats- och bankoutskottet tillstyrkta déchargen, men jag skall be att få göra ett par anmärkningar, dock utan något deraf föranledt särskildt yrkande.

Min första anmärkning gäller den omständigheten, att komiterade, som fingo i uppdrag att vidtaga åtgärder för de blifvande riksdags- och riksbankshusens byggande, hafva inskränkt rättigheten att deltaga i de utlysta täffingarna till endast svenska arkitekter. En sådan inskränkning kan enligt min tanke ej bero på något annat än en fruktan, att man möjligen skulle från en utländsk arkitekt få förslag, som öfvertäffade hvarje förslag, som man kunde vänta sig från de svenska arkitekterna. Detta sammanhänger visserligen med grundsatsen: »Sverige åt svenskarne», för så vida man vill drifva denna grundsats till det yttersta, men det synes mig likväl, som om byggandet af två sådana hus som de ifrågavarande vore en så vigtig sak, att komiterade skulle varit angelägna om att skaffa sig de bästa möjliga ritningar, de månne nu komma från Sverige eller från utlandet. Det är ju ganska märkvärdigt att resonnera som så: »om vi skulle få bättre ritningar från utlandet än från Sverige, så blefve vi naturligtvis tvungna att taga dem; för att undvika en sådan eventualitet, böra vi inskränka rätten till deltagande i täffingen till endast svenska arkitekter».

Utgången af täffingen har icke i alla hänseenden varit tillfredsställande, såsom herrarne veta. Kanske hade, om täffingen varit fri för alla, man fått förslag som kunnat accepteras. Det vill jag dock icke nu närmare inlåta mig på.

Den andra anmärkningen gäller de kostnader för prisenämnden, hvilka ådragits statsverket. Jag har gjort mig underrättad derom och funnit, att kostnaden uppgått till 12,965 kronor och icke så litet till. Men det är icke allenast sjelfva detta belopp, som väckt min uppmärksamhet, utan äfven och ännu mer det sätt, hvarpå summan blifvit fördelad mellan prisenämndens ledamöter. De hafva till en början haft ett dagtraktamente af 5 kronor för en tid af 120 dagar, d. v. s. summa 600 kronor, med undantag af en eller annan, som varit med kortare tid. Dertill kommer sedan ett särskildt arfvode, som de fått sig tillerkändt, jag kan dock icke säga, om det skett i följd af deras egna framställda anspråk eller ej.

Jag talar nu icke om, att professor Dahl såsom särskildt arfvode fått 1,500 kronor, då han lär vara att betrakta som särskildt tillkallad sakkunnig, icke heller om att professor Jacobson fått sig tillerkändt ett särskildt arfvode af 2,700 kronor utom 5 kronors dagtraktamente. Men hvad som förvånar mig, är att de ledamöter,

Angående hvilka såsom riksbanks- och riksgäldsfullmäktige varit med om décharge för nämndens arbeten, äfven fått sig tillerkänt ett särskildt arfvode. Riksgäldsfullmäktigen, kapten Wersäll har fått 600 kronor. Bankofullmäktigen Törnebladth har förutom 5 kronors dagtraktamente fått ett särskildt arfvode af 1,200 kronor. Brukspatron Sederholm, som är riksgäldsfullmäktig, har utom dagtraktamentet, uppburit 1,200 kronor, och likaledes har bankofullmäktigen Liss Olof Larsson utom dagtraktamentet fått sig tillerkänt 1,200 kronor.

Jag upprepar hvad jag i början sade, att det icke är min mening att på något sätt söka sätta mig emot den föreslagna déchargen, men jag har icke kunnat underlåta att påpeka dessa förhållanden, i synnerhet i denna kammare, som kanske mer än den andra behöfver veta, att det är icke endast embets- och tjänstemän, som kunna uppbara försvarliga arfvoden för sitt arbete.

(Forts.)

Herr Hörnfeldt: Då herr Waldenström icke gjort något särskildt yrkande med afseende på déchargen, kan det vara öfverflödigt att begära ordet, men jag skall be få nämna, att det visst icke undgått sammansatta stats- och bankoutskottets uppmärksamhet, att en del af herrar banko- och riksgäldsfullmäktige fått sig tilldeladt ett särskildt arfvode förutom 5 kronors dagtraktamente, men utskottet ansåg sig icke kunna göra något åt saken, emedan fullmäktige fått décharge för de åtgärder, som de vidtagit med anledning af sitt uppdrag. Vidare ber jag få nämna, att fullmäktige, som suttit i komitén, hvilken haft i uppdrag att anskaffa ritningar och vidtaga andra erforderliga åtgärder för uppförande af riksbanks- och riksdagshus, såsom komiterade icke debiterat staten något arfvode. Det har blifvit uttryckligt bestämdt, att de icke skulle beräkna sig något arfvode, hvaremot de såsom sakkunnige hade sig tillerkänt arfvode. Det omtalade dagtraktamentet af 5 kronor rör egentligen medlemmarne i den s. k. prisenämnden, och såsom medlemmar deraf hafva fullmäktige fått sig tillerkänt dels ett dagtraktamente af 5 kronor och dels ett särskildt arfvode af 1,200 kronor med undantag för kapten Wersäll, som fått 600 kronor. Jag säger än en gång, att det icke undgått sammansatta stats- och bankoutskottets uppmärksamhet att vissa fullmäktige haft ganska stora arfvoden, men man kunde icke göra något åt saken med den uppfattning vi hade, att de redan fått décharge för denna åtgärd.

Herr E. G. Boström: Jag skall be att få yttra några ord med anledning af herr Waldenströms anmärkning att endast svenska arkitekter fått i uppdrag att täfla. Det var därför, att Riksdagen bestämt ett visst belopp, inom hvilket utgifterna borde hållas. Vid ritningarnes uppgörande måste man därför hafva kännedom om här rådande arbets- och materialpriser, och det hade man temligen klart för sig att utländingen icke kunde hafva. Det var således icke skäl att låta utländska arkitekter vara med om täfflingen. Vi hafva dessutom från andra tillfällen en tillräcklig erfarenhet, huru det går till då utländska arkitekter skola uppgöra ritningar, t. ex. för Nationalmuseum, och huru mycket de verkliga kostnaderna då öfverskredo

hvad som blifvit anslaget och beräknadt. Det är för att undgå den olägenheten, som ifrågavarande åtgärd vidtagits. Dessutom blefvo fullmäktige upplysta om från sakkunnigt håll, att det inom landet skulle finnas riklig tillgång på arkitekter af framstående duglighet, så att man icke hyste någon tvekan om att icke komma till ett godt resultat. Beträffande arfvodesberäkningen vill jag icke yttra mig.

Herr Petersson i Runtorp: Då denna fråga åter föreligger, nemligen om décharge för verkställandet af det i min mening sorgliga beslut, som Riksdagen fattade, att man skulle uppföra tvenne så stora byggnader som riksdags- och riksbankshus på Helgeandsholmen, så vill jag begagna tillfället att säga några ord. Jag kan icke neka att jag delar den förste talarens mening, att staten fått väl liten valuta för de undersökningar och ritningar, som blifvit gjorda. Dock vill jag icke klandra komiterade därför, att de endast vändt sig till svenska arkitekter, ehuru dessa arkitekter icke kunnat framkomma med något nöjaktigt förslag till lösningen af frågan, att på ifrågavarande ställe kunna sammanföra två sådana byggnadskomplexer som de ifrågavarande. Hade det varit möjligt, hade de nog gjort det. Men min öfvertygelse är den, att ingen arkitekt i världen skall kunna åstadkomma nöjaktiga ritningar till ett sådant byggnadsföretag. Jag vill därför vända mig till herrar komiterade och hemställa att de må så godt först som sist säga ifrån, att Riksdagens beslut i denna fråga icke kan verkställas, utan att man måste se sig om efter en annan plats. Ett sådant tillkännagifvande tror jag skulle emottagas med stor tacksamhet. Ty, som jag redan sagt, är det min öfvertygelse, att man aldrig på den platsen skall kunna bygga tvenne så stora hus. Möjligen kan der byggas ett hus, och i sådant fall anser jag det vore lämpligt, att man der byggde riksbankshuset. Det är därför jag hemställer till komiterade, att de måtte ju förr dess hellre göra upp ett sådant förslag att icke alltsammans kommer att stanna af, sedan det medfört kostnader i det oändliga. — Det är detta, som jag velat säga.

Herr P. Waldenström: Om jag förstod herr Boström till Östanå rätt, så sade han att orsakerna, hvarför rätten att deltaga i täfningen blifvit inskränkt till de svenska arkitekterna, voro två, först det, att de utländska arkitekterna icke kunde skäligen anses hafva reda på de i Sverige gällande arbets- och materialprisen, och att således en byggnad efter deras ritningar antagligen skulle medföra kostnader, vida öfverskridande det belopp, som af Riksdagen blifvit bestämdt. Men i sådant fall, hade det naturligtvis blifvit prisnämndens sak att förkasta deras ritningar och säga: »Det är ett pris bestämdt, öfver hvilket man icke får gå; nu gå edra ritningar öfver detta pris, och således kunna de icke antagas». Från den synpunkten hade därför komiterade icke haft något att frukta af de främmande arkitekternas deltagande i täfningen.

Det andra motivet, sade herr Boström, hade varit det, att man från sakkunniga personer fått reda på, att i Sverige finnes fullt kompetenta män, som kunde uppgöra ifrågavarande ritningar. Ut-

Angående  
décharge för  
banko- och  
riksgålds-  
fullmäktige  
för deras  
åtgärder i  
fråga om  
uppförande  
af riksdags-  
och riksbankshus.

(Forts.)

Angående gången har emellertid visat, huru det slagit ut, och jag tror icke decharge för att det slagit ut så synnerligen väl. Men jag antager, att vi verkligen hade fullt kompetenta personer här hemma, i sådant fall hade banko- och riksgälds-ju komiterade icke heller haft anledning att inskränka täfningen fullmäktige till endast svenska arkitekter. Ty om man hade att vänta lika goda för deras eller bättre ritningar af de svenska arkitekterna, då hade man ju ätgärder i fråga om alltid rätt att förkasta de förslag, som komme från de utländska uppförande arkitekterna och antaga de svenska. och riks- och riksbankshus.

(Forts.)

Huru jag således vänder på saken, kan jag icke komma till annat resultat, än att komiterade varit rädda att från utländska arkitekter få bättre och lämpligare ritningar än från de svenska; och den händelsen har man velat förekomma. — Har jag nu misstagit mig i detta, må det vara ganska förlåtligt. Jag har bara velat påpeka att de motiv, som herr Boström framhöll, icke på minsta vis äro egnade att vederlägga de förmodanden, som jag i mitt förra anförande uttalade.

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Jag förstår icke betydelsen af resonnementet, huruvida äfven de utländska arkitekterna bort hafva deltagit i täfningen eller icke. Det är en fråga, som nu icke föreligger, utan denna fråga har redan varit före. Det bestämdes nemligen redan 1888 på hösten, att man skulle inskränka täfningen till de svenska arkitekterna. Och fullmäktige hafva redan för detta beslut erhållit decharge af förra årets riksdag — deri inberäknadt herr Waldenström, som också var närvarande vid riksdagen då decharge gafs. Jag vill därför icke ingå i någon bevisning, huru vida det var rätt eller icke att inskränka täfningen till de inhemska arkitekterna, ty som sagdt, den frågan afgjordes i fjor.

Deremot har jag begärt ordet för att be att få rätta ett misstag, som herr Waldenström begick — och det är ganska ledsamt att göra sig skyldig till ett sådant misstag, när man uppträder i en fråga på det sättet, som han gjorde. Han nämnde åtskilliga personer vid namn, och bland dessa namn nämnde han äfven mitt, samt sade att vi, som varit ledamöter i prisnämnden haft ett dagtraktamente af 5 kronor om dagen och utom detta dagtraktamente af 5 kronor ytterligare ett arfvode af 1,200 kronor. Detta är en helt och hållet oriktig uppgift af herr Waldenström, ty de fem kronorna dagtraktamente in-gick just i de arfvoden han uppgaf, så att *hela summan* blef 1,200 kronor. Så förhöll det sig för mig och öfriga af den särskilda delegation, som uppdragits att verkställa detaljgranskningen, som alla erhöillo inalles 1,200 kronor hvar, utom de tre arkitekterna som erhöillo två 1,500 kronor vardera och en 2,700 kronor i ett för allt. Nu vill jag antaga att det misstag, som herr Waldenström begick, var ett ofrivilligt misstag. Men det vore önskligt, att han gjorde sig bättre underrättad, innan han en annan gång kommer att på det sättet uppträda.

Herr P. Waldenström: Det må vara möjligt, att jag gjort mig skyldig till ett misstag; och jag skall tacka vice talmannen för hans antagande, att det var ofrivilligt. Jag skall försäkra honom, att det

var fullkomligt ofrivilligt — om det var ett misstag. Saken är den, att jag ju icke haft eller har tillgång till vare sig riksgäldskontorets eller riksbankens protokoll, utan måste skaffa mig underrättelse på annan väg. Men de uppgifter, som blifvit mig meddelade, hafva lemnats mig af en person, hvars tillförlitlighet jag icke på något sätt kunnat draga i tvifvelsmål. Jag upprepade tvenne gånger till honom uttryckligt den frågan, om verkligen det särskilda arfvodet var 1,200 kronor, så att dagtraktamentet af 5 kronor om dagen för 120 dagar var *dessutom*. Begge gångerna fick jag det svaret, att dagtraktamentet *icke* var inberäknadt i de 1,200 kronorna. Miss- taget har således varit fullkomligt ofrivilligt från min sida, om det är ett misstag, och när Liss Olof Larsson försäkrar, att så är, har jag naturligtvis ingenting derom att säga. *Det* anmärkningsvärda förhållandet står dock kvar, att banko- och riksgäldsfullmäktige, hvilka deltagit som ledamöter i prisnämnden, hafva *utom sitt dagtraktamente* af 5 kronor uppburit *ett särskildt arfvode* — låt vara att beloppet icke är mera än 600 kronor.

*Angående décharge för banko- och riksgäldsfullmäktige för deras åtgärder i fråga om uppförande af riksdags- och riksbankshus.*  
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

#### § 6.

Likaledes bifollos lagutskottets härefter, hvart för sig, föredragna utlåtanden:

n:o 4, i anledning af väckta motioner om upphäfvande af 8 kap. 2 § 5 mom. rättegångsbalken m. m., och

n:o 5, angående väckt motion angående förändrad benämning af domare på landet.

#### § 7.

Afgåfvos nya motioner af:

herr *C. G. Bergman*, n:o 203, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om införande af frivillig ålderdomsförsäkring, och herrar *N. Boström* i Bodbyn och *J. A. Lundström*, n:o 204, om ändring i Kongl. Maj:ts proposition angående ordnande af den allmänna och enskilda helso- och sjukvården i riket.

Dessa motioner begärdes på bordet och bordlades till nästa sammanträde.

#### § 8.

Godkändes lagutskottets förslag till riksdagens skrifvelse, n:o 1, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående jemkning af den på hemman å landet hvilande inqvarteringsböroda.

## § 9.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtanden

n:o 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *första* hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. hof- och slottsstaterna;

n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *andra* hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *tredje* hufvudtitel, omfattande anslagen till utrikesdepartementet;

n:o 11, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor;

n:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

n:o 13, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående vilkoren för sådana statsbidrags åtnjutande;

n:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afstående till Umeå stad af ett område utaf länsresidenstomten och den s. k. Döbelns park i nämnda stad;

n:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upphörande af den inom Kalmar stift utgående s. k. allhelgonahjelpen; och

n:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående befrielse för sterbhusdelegarne efter affidne justitieombudsmannen S. L. Theorells enka, Sofia Wilhelmina Theorell, född von Schwerin, från erläggande af stämpelafgift vid lagfart å fideikommisssegendomen Borkhult med Gobo och underlydande hemman; samt

lagutskottets utlåtanden

n:o 6, i anledning af väckt förslag om antagande af en lag angående tillsyn å god mans förvaltning af frånvarandes egendom;

n:o 7, i anledning af väckta motioner dels om upphäfvande af 5, 6, 7 och 8 §§ i 12 kap. ärfdabalken, dels om ändring i förordningen angående hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 augusti 1881; och

n:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 15 kap. 3 § rättegångsbalken.



## § 10.

Justerades protokollsutdrag.

## § 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>K. E. Holmgren</i>	under	4 dagar fr. o. m.	den	15 dennes,
»	<i>F. G. Janson</i> i Carlshed	»	10 »	»	» 15 »
och »	<i>A. Hansson</i> i Solberga	»	8 »	»	» 17 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,5 e. m.

In fidem

*A. E. J. Johansson.*

## Fredagen den 14 februari.

Kl.  $\frac{1}{2}$  3 e. m.

## § 1.

Justerades protokollet för den 7 i denna månad.

## § 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att riksdagsmannen herr *W. Ullman* är af sjukdom (*bronchialkatarr med feber*) tills vidare hindrad att inställa sig vid riksdagens sammanträden, intygas.

Stockholm den 14 februari 1890.

*Carl Nyström,*

legitimerad läkare.

## § 3.

Upplästes, hvart efter annat, två till kamrarne inkomna protokoll, så lydande:

1:o. År 1890 den 12 februari sammanträdde kamrarnes valmän för att utse Riksdagens justitieombudsman; och befunnos, efter valförrättningens slut, rösterna hafva utfallit sålunda:

herr assessoren i Kongl. Maj:ts och rikets Svea hofrätt Nils Ludvig Alfred Claëson..... 48 röster;  
till följd hvaraf herr assessoren Nils Ludvig Alfred Claëson blifvit till Riksdagens justitieombudsman utsedd.

*Magnus Hallenborg.*  
*J. Smedberg.*                      *Olof Jonsson.*

*Sixten Flach.*

2:o. År 1890 den 12 februari sammanträdde kamrarnes valmän för att utse den man, som skall efterträda Riksdagens justitieombudsman, i fall han, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val af justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt utöfva embetet under den tid justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad; och befunnos, efter valförrättningens slut, rösterna hafva utfallit sålunda:

herr häradshöfdingen Daniel Gottlieb Restadius ..... 42 röster  
herr ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, häradshöfdingen Albert Alexander Lilienberg..... 6 » ;  
i följd hvaraf herr häradshöfdingen Daniel Gottlieb Restadius blifvit till Riksdagens justitieombudsmans efterträdare utsedd.

*Magnus Hallenborg.*  
*J. Smedberg.*                      *Olof Jonsson.*

*Sixten Flach.*

Jemte det protokollen lades till handlingarne, beslöts, att under rättelse om de sålunda försiggångna valen skulle meddelas Riksdagens kanslideputerade, hvilka borde anmodas att uppsätta förslag till såväl förordnanden för de valde som skrifvelse till Kongl. Maj:tt med anmälan om valens utgång.

#### § 4.

Efter föredragning af de i senaste sammanträdet aflemnade motioner hänvisades:

herr *C. G. Bergmans* motion, n:o 203, till kammarens tillfälliga utskott n:o 4; samt

herrar *N. Boströms* i Bodbyn och *J. A. Lundströms* motion, n:o 204, till statsutskottet.

#### § 5.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden n:is 2, 3, 4, 11, 12, 13, 14, 15 och 16, samt

lagutskottets utlåtanden n:is 6, 7 och 8.

## § 6.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *O. V. Vahlin*, hvilken ock nu aflemnade en af honom jemte herr *P. Andersson* i Högkil undertecknad motion om tillägg till § 16 regeringsformen i syfte att betrygga församlingsrätten.

Denna motion, hvilken erhöll ordningsnummern 205, bordlades.

## § 7.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets utlåtande, n:o 9, i anledning af väckta motioner om ändring i utsökningslagen den 10 augusti 1877.

Detta ärende skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

## § 8.

Justerades protokollsutdrag.

## § 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *P. Stockman* under fjorton dagar från och med den 26 innevarande februari.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,46 e. m.

In fidem

*A. E. J. Johansson.*

---

## Lördagen den 15 februari.

Kl. 11 f. m.

### § 1.

Justerades protokollet för den 8 dennes.

### § 2.

Herr statsrådet m. m. friherre *Hj. Palmstierna* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående pension å allmänna in-  
dragningsstaten för sergeanten vid värfvade arméns disciplinkompani  
Carl Johan Welander.

Denna kongl. proposition begärdes på bordet och bordlades.

### § 3.

Till kammaren hade inkommit följande två sjukbetyg, som upp-  
lästes:

1:o. Ledamoten af Riksdagens Andra Kammar herr *A. E. Olsson* är af *akut halsinflammation (angina phlegmon. sin.)* nöd-  
sakad att hålla sig på sina rum.

Stockholm den 14 februari 1890.

*O. Håkansson,*  
legitimerad läkare.

2:o. Att riksdagsmannen medicine doktor *E. W. Wretling* lider  
af *broncho-pneumoni* och att han till följd af denna sin sjukdom  
tills vidare är oförmögen att bevista Riksdagens förhandlingar, det  
varder härmed på heder och samvete intygadt.

Stockholm den 12 februari 1890.

*Henrik Berg,*  
legitimerad läkare.

### § 4.

Efter föredragning af herr *O. V. Vahlins* och *P. Anderssons* i  
Högkil i senaste sammanträdet bordlagda motion, n:o 205, hänvisades  
densamma till behandling af konstitutionsutskottet.

## § 5.

Föredrogs och bordlades för andra gången lagutskottets utlåtande n:o 9.

## § 6.

Föredrogs och bifölls statsutskottets utlåtande n:o 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. hof- och slottsstaterna.

## § 7.

Härefter företogs till behandling statsutskottets utlåtande n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

I *punkten 1* af förevarande utlåtande hemstälde utskottet, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla en af Kongl. Maj:t i ämnet gjord framställning, »att Riksdagen *dels* fastställer följande tillägg till den för Svea hofrätt gällande lönestat:

*Angående tillökning i Svea hofrätts lönestat.*

	Lön.	Tjenstgöringspennningar.	Renskrifningspennningar.	Summa.	
1 hofrättsråd	4,400	2,000		6,400	} Efter fem år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 d:o	4,400	2,000		6,400	
1 assessor ...	3,300	2,000		5,300	} Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor.
2 d:o ...	6,600	4,000		10,600	
1 notarie .....	2,000	1,200	400	3,600	} Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter tio år med ytterligare 600 kronor.
1 d:o .....	2,000	1,200	400	3,600	
Till amanuenser och extra ordinarie biträden .....	—	—	—	1,500	
Summa kronor				37,400;	

samt godkänner de vilkor, som i statsrådsprotokollet öfver justitiedepartementens ärenden den 11 januari 1890 blifvit föreslagna för åtnjutande af de i tilläggsstaten upptagna löneförmåner; dock att de ytterligare 3 assessorer och 2 notarier, som genom tillämpning af denna tilläggsstat komma att inom Svea hofrätt tillsättas, skola vara underkastade enahanda skyldighet till förflyttning till annan hofrätt, som nu, enligt 1876 års aflöningsstat för Svea hofrätt, är föreskrifven för 5 assessorer och 2 notarier vid denna hofrätt, så att, i den mån nyutnämning eger rum, de 8 yngste assessorerna och de 4 yngste notarierna vid Svea hofrätt äro underkastade sådan förflyttning;

Angående  
tillökning i  
Svea hofrätts  
lönestat.

dels ock medgifver, att anslaget till Svea hofrätt, 235,500 kronor, höjes med 37,400 kronor till 272,900 kronor.»

(Forts.)

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Bäckgren: Då Kongl. Maj:t i nådigt bref till Svea hofrätt anbefalt hofrätten att inkomma med yttrande och förslag angående de åtgärder, som kunde anses erforderliga för att bereda de nu balanserade målen ett hastigare afgörande och, så vidt möjligt, förekomma uppkomsten af dylika balanser för framtiden, så har Kongl. Maj:t i sin skrivelse dervid inrymt följande tillägg: »utan att kräfvat ändring i det lagstadgade rättegångssättet». För så vidt detta tillägg afsåg, att icke några som helst ändringar skulle kunna ske i den af Kongl. Maj:t för hofrätten fastställda arbetsordningen, så kunde naturligtvis hofrätten icke inkomma med annat förslag än om ökning af tjenstemännens antal, och hofrätten har begagnat tillfället att föreslå en tillökning i antalet ordinarie tjenstemän af icke mindre än åtta stycken med en sammanräknad årlig aflöning af 39,100 kronor, som efter fem år skulle kunna höjas till 43,300 och om ytterligare fem år till 44,800.

Att det icke kan vara tillfredsställande, utan tvärtom för den enskilde rättssökanden medföra högst menliga olägenheter, då rättegångsmålen blifva liggande under årtal i öfverrätt utan att blifva afgjorda, det inser hvar och en. De till Svea hofrätt under år 1888 inkomna instämnda och vädjade målen utgjorde 1,438 och de vid samma års slut balanserade målens antal 1,495. Sålunda utgjordes balansen vid 1888 års slut icke endast af samtliga under året inkomna mål utan jemväl af 57 från föregående år. Hvar och en af de fem ordinarie divisionerna och den sjetta tillfälliga hade följaktligen hvar för sig under sagda år hunnit att i medeltal handlägga 223 mål eller något mera än ett mål om dagen. Anslaget till Svea hofrätt utgör kronor 235,500 utom ålderstillägg, men med nämnda tillägg och hofrättens öfriga inkomster stiger summan till 278,700. Hvarje i hofrätten afgjort mål kostade sålunda år 1888 staten i genomsnitt 189 kronor eller, om ålderstillägg och hofrättens öfriga inkomster tagas med i räkningen, 208 kronor.

Ett dylikt resultat, hvartill jag kommit vid beräkning af hvad ett måls handläggning kostar i Svea hofrätt, var för mig öfverraskande och jag föreställer mig att det skall väcka fleres förvåning. Denna kostnad jemte den rättssökandes utgifter för anlåtande af hofrätten, visar ju tydligt att man har skäl till den klagan, som ofta förspörjes att rättvisan är dyr här i landet. Den frågan framställer sig då osökt: hvad kan anses vara orsaken till denna statens oerhörda kostnad för ett måls handläggning i Svea hofrätt?

Svaret på denna fråga torde till en del finnas, om man genomläser den af Kongl. Maj:t för hofrätterna fastställda arbetsordning. I dess tredje paragraf heter det: »hofrätterna hålla sammanträde å sina embetsrum 4 timmar hvar helgfri måndag, tisdag, onsdag, torsdag och fredag med undantag af påsk- och julferierna. Dessa ferier utgöra tillsammans ungefär en månad. Således återstå för arbete 11 må-

nader med 4 timmars sysselsättning 5 dagar i veckan. Men ej ens hela denna tid äro alla de nu arbetande 6 divisionerna sysselsatta. Detta inträffar endast från den 14 januari till den 31 maj och från den 1 oktober till den 20 december. Under de fyra sommarmånaderna juni, juli, augusti och september har hvarje division 2 månaders ledighet. Hvar och en af hofrättens 6 divisioner arbetar sålunda under sammanlagdt 9 månader om året eller på detta år tillämpadt, 193 eller 194 dagar, det vill säga något mer än hälften eller 65 procent af antalet arbetsdagar under året. Att denna ovanligt korta arbetstid, som möjligen kunde vara tillräcklig, då arbetsordningen för hofrätterna fastställes, numera är alldeles för knapp, synes tydligt deraf, att Svea hofrätt under en följd af år haft en så stor mängd balanserade mål liggande. Om nu Kongl. Maj:t, i stället för att föreslå en ökning i tjänstemännens antal, vidtagit åtgärder för att de redan nu befintliga, synnerligen rikt aflönade embetsmännen i Svea hofrätt hade fått utsträcka sin arbetstid något, exempelvis till sex dagar i veckan med endast en månads ferier och en månads semester under sommaren, hade man derigenom vunnit 60 dagar för hvarje division eller för dem alla tillsammans 360 arbetsdagar. Med den tidsutdrägt, som för närvarande utmärker Svea hofrätts arbeten, såsom beräkningsgrund skulle man då kunna antaga att inom två eller tre år inga balanserade mål vidare funnes på hofrättens bord.

Men då blir frågan den: skulle det ligga någon orättvisa eller obillighet deri, att staten ifrågasatte, att arbetstiden för tjänstemännen i Svea hofrätt utsträcktes på sätt jag föreslagit? Det enklaste och kortaste svaret på den frågan är en hänvisning till en auktoritet, som staten och vi alla erkänna, den auktoritet, som säger: sex dagar i veckan skall du arbeta. Erkänna vi detta bud vara en föreskrift, hvarefter vi alla i samhället hafva att rätta oss, så är frågan om obillighet och orättvisa dermed besvarad. Då staten uppställt rätt allvarliga föreskrifter för att vinna trygghet derför, att dess tjänstemän skola vara fullt vuxna sina respektive platser, och då omdömet om våra embets- och tjänstemän går ut på att de i allmänhet äro utmärkta förmågor, så anser jag för min del det vara en stor miss-hushållning, om icke staten med aktgifvande på de löner och pensioner, som den lemnar, tager embetsverkens tid i anspråk, så långt som rättvisa och billighet kunna medgifva.

Af hvad jag nu tagit mig friheten framhålla, torde framgå att jag för min del tror att det finnes ett annat sätt än det af Kongl. Maj:t föreslagna för att nå samma mål som det, hvartill så väl Kongl. Maj:t som Svea hofrätt och den stora allmänheten syftar, nemligen en hastigare behandling af de till hofrätten instämnda och vädjade saker, och då det sätt jag nu antydtt icke medför någon som helst kostnad för staten och icke heller, så vidt jag kan se, innebär den minsta orättvisa mot tjänstemännen, så inser jag ej, hvarför det icke skulle kunna försökas. Jag är af samma mening, som allmänt gör sig gällande i landet, att vi redan nu hafva en tillräckligt stor, aflönad tjänstemannacorps, och att staten kanske icke alltid tager dess arbetskraft så i anspråk som den kunde och ännu mindre såsom den

*Angående  
tillökning i  
Svea hofrätts  
lönestat.  
(Forts.)*

*Angående* borde göra. Den myckna ledighet, som nu står tjenstemännen till  
*tillökning i* buds, kan förläda dem att taga befattning med andra saker, som äro  
*Svea hofrätts* helt och hållet främmande för deras statstjenst. Jag vill dock icke  
*lönestat.* härmed säga eller ens tro, att förhållandet är sådant med embets-  
 (Forts.) männen vare sig i Svea, Göta eller skånska hofrätten, då den grunn-  
 lagenhet, som erfordras speciellt i deras tjenst, naturligtvis måste  
 afhålla dem härifrån, men dylika förhållanden hafva förekommit,  
 och hvarthän det kan leda, då tjenstemän befatta sig med andra  
 uppdrag och sysselsättningar än deras tjenst medför, derpå hafva vi  
 nyligen sett ett mycket bedröfligt exempel här i Stockholm.

Med den uppfattning, jag har af den föreliggande frågan och  
 hvilken jag nu tagit mig friheten uttala, kan jag icke vara med om  
 inrättande af en ny ordinarie division i Svea hofrätt, utan yrkar att  
 denna må kallas extra, öfvertalig, tillfällig eller något dylikt och  
 att anslaget till densamma uppföres på extra stat till samma belopp  
 som för den nu befintliga sjetten divisionen eller 17,500 kronor.

Herr Lilienberg: Jag förmodar, att statsutskottets betänkande  
 kommer att försvaras utaf någon af statsutskottets ledamöter, och jag  
 har begärt ordet blott med anledning af några yttranden, som fälles  
 af den förre talaren. Dessa yttranden visa enligt mitt förmenande,  
 att den ärade talaren icke har kännedom om det sätt, hvarpå hof-  
 rätterna arbeta. Hela hans framställning grundade sig, såsom herrarne  
 hörde, derpå att arbetet blott skulle ega rum under de fyra timmar,  
 då hofrätten håller session. Men detta är långt ifrån förhållandet,  
 ty mycket arbete kräfvades sannerligen af hofrättens ledamöter äfven  
 på andra tider. Jag har sjelf varit ledamot af en hofrätt och kan  
 därför vitsorda, att det alls icke är nog med det arbete, som eger  
 rum under dessa fyra timmar, utan man måste derjemte på efter-  
 middagarne och de lördagar, som man har lediga, bereda sig på  
 föredragning af nya mål eller läsa sådana, som redan äro föredragna.

Det är endast dessa upplysningar, jag har velat lemna.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det herr talmannen  
 till proposition upptagit hvar och ett af de gjorda yrkandena, blef  
 utskottets hemställan af kanmaren bifallen.

#### *Punkten 2.*

*Angående*  
*förhöjning*  
*af det för*  
*Torneå*  
*domsaga*  
*anslagna*  
*förvaltnings-*  
*kostnads-*  
*bidrag.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att anslaget till förvaltningskostnads-  
 bidrag åt häradshöfdingen i Torneå domsaga, utgörande 300 kronor,  
 måtte förhöjas med 500 kronor, eller således till 800 kronor, och  
 hemstälde utskottet under förevarande punkt, att Kongl. Maj:ts före-  
 varande framställning måtte på det sätt bifallas, att anslaget till  
 förvaltningskostnadsbidrag åt häradshöfdingen i Torneå domsaga, nu  
 300 kronor, höjdes med 200 kronor till 500 kronor.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af  
 herr *J. Anderson* i Tenhult, som yrkat, att utskottet skulle hemställa  
 om afslag å Kongl. Maj:ts framställning.



Efter föredragning af punkten begärdes ordet af

Herr Anderson i Tenhult, som yttrade: Såsom synes, har jag mot detta utskottets betänkande anmält min reservation. Jag har nemligen ansett att ifrågavarande tjänsteman har så stora inkomster, att han borde kunna vara belåten dermed. Han har nemligen i lön 4,500 kronor och i tjänstgöringspenningar 2,100 kronor och dessutom förvaltningskostnadsbidrag till belopp af 300 kronor jemte sportler, som enligt hans egen uppgift uppgå till 2,606 kronor eller tillsammans 9,506 kronor. För min del anser jag att dessa så stora inkomster böra vara fullt tillräckliga. Han får visserligen göra en del tjänsteresor, för hvilka han icke uppbär någon särskild ersättning, men för många andra deremot får han särskild godtgörelse.

Men det är dock många andra resor, för hvilka han erhåller betalning enligt gällande resereglemente, t. ex. resor vid konkurser, syner m. m. Då personen i fråga uppbär en inkomst af mer än 790 kronor i månaden, anser jag att staten ej bör höja hans aflöning. Jag yrkar därför afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, som utskottets hemställan.

Herr Danielson anförde: Jag skall deremot för min del yrka bifall till utskottets förslag. Det kan ju ligga en viss billighet deri, emedan Torneå domsaga blifvit delad, sedan den sista löneregleringen egde rum. Jag tror dermot ej att det är skäl att bevilja så mycket som Kongl. Maj:t föreslagit. Om man jemför förhållandena i närgränsande domsagor, finner man, att förvaltningskostnadsbidraget i Piteå domsaga utgör 500 kronor, i Luleå domsaga 400 kronor och i Kalix domsaga 100 kronor. Om man nu ökar det nuvarande förvaltningskostnadsbidraget i Torneå domsaga, 300 kronor, med det af utskottet föreslagna beloppet 200 kronor, får man en summa lika stor med förvaltningskostnadsbidraget i Piteå domsaga eller 500 kronor. Och hvad aflöningen i sin helhet beträffar, får härads höfdingen i Torneå domsaga i alla fall 900 kronor mer än t. ex. domhufvanden i Piteå domsaga. Hvad som särskildt talar för beviljandet af dessa 200 kronor, är den långa vägen till de aflägsna tingsställena i Pajala och Korpilombolo — en väglängd af tillsammans fram och åter 60 mil. Det är derför utskottet ansett det billigt att i någon mån hjälpa upp förhållandena, ehuru det ej ansetts skäligt att gå så långt som Kongl. Maj:t föreslagit, och jag får sålunda yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen framställt propositioner i enlighet med de yrkanden, som förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

*Punkten 3.*

*Mom. a) — e).*

Biföllos.

*Andra Kammarrens Prot. 1890. N:o 6.*

*Angående  
förhöjning  
af det för  
Torneå  
domsaga  
anslagna  
förvaltnings-  
kostnads-  
bidrag.  
(Forts.)*

I mom. f) hemställde utskottet: »att Riksdagen medgifver Kongl. Maj:t att, om och i den mån besparing uppstår å förslagsanslaget till fångars vård och underhåll, å samma förslagsanslag utanordna medel till anskaffning af de ytterligare bostadslägenheter, som för den vid fångvårdsinrättningarna anställda bevakningspersonal pröfvas nödiga och kunna i kronans redan befintliga hus och utan nybyggnad beredas.»

Efter uppläsande häraf yttrade:

Herr Ryding: Just nu har chefen för fångvårdsstyrelsen bedt mig fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att i detta moment förekommer ett uttryck, som kan gifva anledning till missstyning. Der talas nemligen om »nybyggnad», och enligt den betydelse, som ligger i detta ord, kan till nybyggnad räknas äfven påläggning af nytt tak samt brädfodring på gammalt hus eller annan beklädnad, hvarigenom dess framtida bestånd befordras; men något sådant kan naturligtvis ej här vara afsedt. Uttrycket borde därför utbytas mot orden »ny byggnad». Ett sådant yrkande lär komma att framställas i Första Kammaren; och jag tar mig därför friheten hemställa, att ordet »nybyggnad» må utbytas mot orden »ny byggnad».

Herr Danielson: Då utskottet tillade slutorden i detta moment, skedde det i afsigt att göra den fullmagt, hvarom här är fråga, icke fullt så vidtomfattande, som Kongl. Maj:t föreslagit. Man trodde det vara skäl att begränsa densamma så, att icke helt och hållet nya byggnader skulle kunna uppföras utan att Riksdagen finge kännedom derom. Derfor tillfogades orden: »och kunna i kronans redan befintliga hus och utan nybyggnad beredas». Om deremot andra ekonomibyggnader kunde inredas till sådana boställslägenheter eller en våning påbyggas eller en redan befintlig lokal, som vore möjlig att undvara, inredas, så skulle Kongl. Maj:t och fångvårdsstyrelsen ega fullmagt dertill. Man ansåg jemväl, att om förhållandena vore sådana, att man behöfde tillbygga en vägg eller par, eller dylikt, detta icke gerna kunde sägas vara »nybyggnad». Skulle det emellertid anses lämpligare att dela ordet i tvenne och skriva »ny byggnad», så vore det, synes mig, ej så farligt att göra det, ehuru jag tror deri ligger kanske snarare en inskränkning än en utvidgning af uppdraget åt fångvårdsstyrelsen. Och som jag således anser det mera lämpligt med den betydelse jag antydt, antar jag, att Kongl. Maj:t och fångvårdsstyrelsen nog kommer att rätt uppfatta det afsedda ordet.

För närvarande skall jag därför yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes icke. Efter det propositioner gifvits i enlighet med de framställda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan med den af herr Ryding föreslagna ändring eller att ordet »nybyggnad» utbyttes mot ordet »ny byggnad».

*Punkterna 4—10.*

Biföllos.

## § 8.

Likaledes bifölls statsutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, omfattande anslagen till utrikesdepartementet.

## § 9.

I ordningen förekom härnäst statsutskottets utlåtande n:o 11, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor.

*Punkterna 1—4.*

Lades till handlingarne.

*Punkten 5.*

Bifölls.

## § 10.

Föredrogs och bifölls statsutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar.

## § 11.

Till afgörande förelåg vidare statsutskottets utlåtande n:o 13, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående villkoren för sådana statsbidrags åtnjutande.

För anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar hade Kongl. Maj:t i sin proposition angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit, att Riksdagen måtte för år 1891 bevilja 600,000 kronor, eller samma belopp, hvarmed detta anslag utgått sedan år 1888.

Deremot hade herr *J. N. Biesért* i en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 30) och herr *E. Olsson* i Kyrkebol i en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 129) hemställt, att Riksdagen till bidrag för ifrågakvarande arbeten måtte för år 1891 bevilja ett extra anslag af 800,000 kronor.

Under *punkten 1* af förevarande utlåtande hemställde nu utskottet, att Riksdagen måtte med bifall till Kongl. Maj:ts förslag och utan afseende å herr *J. N. Biesérts* och herr *E. Olssons* motioner, för år 1891 såsom bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar anvisa ett belopp af 600,000 kronor.

I fråga härom anförde:

Herr Olsson i Kyrkebol: Statsutskottet, som vid denna, liksom vid fjolårets riksdag, icke funnit för godt att bifalla min motion, anför som skäl bland annat, att balansen icke, sedan det nuvarande anslaget af 600,000 kronor utgått, i någon afsevärd grad tillväxt. Men då denna balans under näst föregående år uppgår till  $2\frac{1}{2}$  millioner kronor, och då densamma ej är i aftagande, utan tvärt om i tilltagande, synes det mig, som om min motion hade bort bifallas. Inom den ort jag tillhör äro förslag uppgjorda och antagna angående dels anläggning af nya, dels omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar, uppgående till flere mil; men i brist på statsbidrag måste med dessa vägars anläggningar och förbättringar anstå. Då nu de enskilda jernvägarne liksom statens jernvägsnät i vårt land allt mer och mer utsträcka sig och i följd deraf större behof göra sig gällande af statsbidrag till anläggning och förbättring af vägar, hvilka ju äro sjelfva sugrötterna till all samtrafik med våra jernvägar, och då dessa penningar, som utgå från statskassan till bidrag för vägars förbättring, ju också lända till fromma och gagn för så väl arbetarne som de bättre lottade samhällsklasserna, anser jag mig böra yrka bifall till den af mig väckta motionen.

Herr Pehrson i Törneryd: Det kan nog finnas långt flera behof än som kunna blifva tillfredsställda med afseende på nya vägars anläggning och gamla vägars förbättring i vårt land. Men vi få erinra oss, att det icke är längre sedan än år 1883, då detta anslag utgick med ett belopp af endast 300,000 kronor. Det höjdes sedan till 400,000 kronor och utgår för närvarande, såsom bekant, med 600,000 kronor. Det synes mig vid detta förhållande och då icke framställning blifvit gjord af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen angående anslaget höjande och ej heller Kongl. Maj:t föreslagit en sådan höjning, som om man borde stanna vid hvad Kongl. Maj:t föreslagit och utskottet tillstyrkt.

På dessa grunder anhåller jag i korthet att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ljungman: I motsats till den nästföregående talaren skall jag be att få yttra några ord till försvar för föreliggande motion.

Det har så många gånger talats om, att man i vårt land borde uppmuntra näringslivet och sörja för att näringarna upphjelpes ur den betryckta ställning, hvori de nu befinna sig, att det är rent af förvånande, att icke en motion sådan som denna vunnit tillstyrkande af statsutskottet. Det är nemligen aldeles obestridligt, att det säkraste sättet att gagna landtmannanäringarna i de orter, der kommunikationerna äro otillräckliga, är just att skaffa dessa orter förbättrade kommunikationer. Och då en stor del af riket icke eger tillräckligt goda landsvägar, synes det mig, som om statsutskottet bort behjerta dessa orters behof. Det hade kanske varit lämpligt, om motionären föreslagit en större summa på en gång, i stället för att föreslå en

ökning af anslaget med blott ett mindre belopp. Men det är dock bättre att vinna något än att vinna intet.

Då nu det lyckliga förhållandet råder, att i statskassan finnes ett öfverskott, så att man utan afsaknad kan afstå 200,000 kronor för allmännyttiga ändamål, och då dertill kommer, att skörden i en stor del af riket varit mindre god, så att landtbruket i denna del af riket kan behöfva ett understöd, och då det skulle vara af gagn för flere orter att få tillgång till dylika anslag för allmänna arbeten, så skall jag för min del anhålla att få yrka bifall till motionärens förslag.

Härut instämde herrar *Erikson* i Myckelgård, *Bromée*, *Wallmark*, *P. Waldenström*, *Carlsson* i Nysäter, *Nydahl*, *Persson* i Illejebol, *Andersson* i Upsal, *Olson* i Stensdalen, *Andersson* i Hasselbol, *Stjernspetz*, *Kilman*.

Vidare yttrade:

Herr Peterson i Hasselstad: I anledning af de många instämmanden, som följde på herr Ljungmans yttrande, anser jag mig skyldig att yttra ett par ord med afseende å det föreliggande förslaget.

Såsom af en föregående talare blifvit omnämndt, har detta anslag till vägförbättring från åren 1882—1883, då det var 300,000 kronor, numera blifvit höjdt till 600,000 kronor. Det är sålunda ett ganska anseeligt belopp, som hvarje år utgår till detta ändamål.

Det är visserligen sant, att det är vår skyldighet att verka för näringslivets befrämjande; men att, då vi så nyligen höjt detta anslag med 200,000 kronor, äfven nu höja det med samma summa, det anser jag icke rimligt. Det är visserligen också sant, att statskassans ställning för närvarande är sådan, att den skulle kunna bära denna höjning af anslaget, men det är icke sagdt, att statskassan ett annat år har samma tillgångar, och därför måste man se tiden an. 600,000 kronor för detta ändamål är icke någon liten summa. Motionären nämnde, att i hans hemtrakt det vore brist på goda landsvägar. Ser man efter, hvad som under 1889 beviljats till förbättring af vägarne derstädes, så finner man, att det varit 63,600 kronor, och efter hvad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inom utskottet upplyst, är för 1890 föreslaget, att till Vermlands län af detta anslag skall utgå 50,100 kronor. Det är sålunda icke några småsummor, som komma det länet till godo, och jag tycker verkligen, att man der skulle kunna finna sig någorlunda belåten med ett så betydligt statsbidrag.

Att likaledes Norrland kan behöfva ganska stora anslag i detta afseende, vill jag icke heller förneka. Men under 1889 utgick dit 60,000 kronor, och för 1890 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit ett anslag af 70,800 kronor till Norrbottens län, och mycket betydliga summor till de öfriga norrländska länen.

Med dessa siffror för ögonen och med afseende fäst derå, att för ändamålet ärligen utgå 600,000 kronor, tycker jag, att det vore ganska vackert, om liksdagen äfven under kommande år finge råd att dertill afsätta ett lika stort belopp, som det nu anslagna.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Mörap: Det kan ju icke förnekas, att ifrågasvarande anslag i väsentlig mån bidrager att förbättra landets kommunikationer. Men det bör dock efter min uppfattning vara en viss gräns för anspråken äfven i detta afscende. Och så vidt jag kan erinra mig, har åtminstone under de senare åren ifrågasvarande anslag icke blifvit höjdt annat än på framställning af regeringen i följd af väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hemställan.

Det har här redan förut blifvit anmärkt, att detta anslag under de senare åren blifvit fördubbladt. Och äfven för ifrågasvarande anslag bör, såsom jag nyss nämnde, naturligtvis finnas någon gräns. Man bör besinna, att dessa anslag icke utgå till alla delar af riket. Man pålägger således på visst sätt en beskattning på de län, som icke komma i åtnjutande af ifrågasvarande anslag, till förmån för de öfriga delarne af riket. Nu förhåller det sig ju så, att hvarken regeringen eller väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjort någon framställning om förhöjning i det nuvarande anslagsbeloppet; och det synes, redan *det*, vara ett stort skäl för att Riksdagen icke på framställning af enskild motionär beviljar ett högre anslag, än hvad som af utskottet är föreslaget.

Man åberopar tidt och ofta det öfverskott, som finnes i statskassan, och man kommer naturligtvis äfven framdeles under diskussionen om snart sagdt hvarje föreliggande ärende att få höra talas derom. Men med kännedom om det skaplynnne, som hittills utmärkt Riksdagen, tror jag man kan säga, att det ej är synnerligen säkert, att öfverskotten skola finnas kvar, när vi komma så långt, att staten skall slutregleras.

Herrarne torde nemligen erinra sig, att budgeten under de senaste två åren stigit till mycket högre belopp, än hvad den förut var; och Riksdagen lär väl nog också nu draga försorg om, att de stora öfverskotten blifva placerade. Jag tror alltså icke, att det skälet bör få väga så mycket.

Då här icke framhållits något nytt skäl, som gör, att jag för min del kan frånträda den åsigt, jag hyste i statsutskottet, så fasthåller jag yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr Ljungman: Just det yttrande, som herr Anders Persson senast fälde, stärker min åsigt att vi böra bifalla motionen, och jag hoppas äfven, att det starkt utsigterna för motionen i kammarerna. Herr Anders Persson sade, att det vore antagligt, att det stora statsöfverskottet skulle blifva disponerad under riksdagen för hvarjehanda ändamål. Just därför böra vi laga så, att åtminstone någon del deraf blir räddad till näringslifvets understöd. Här föreligger nu ett fall, då man kan rädda 200,000 kronor till ett ändamål af alldeles obestriddligt gagn. Att icke från Kongl. Maj:t på grund af hemställan från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen något förslag till anslagets höjning framkommit, det vill jag visst icke klandra, då ju det anslag, som årligen beviljats, så nyligen blifvit höjdt, men det bör icke hindra kammarerna att i dag visa sin benägenhet att främja näringslifvet genom att för 1891 bevilja något större anslag, än det Kongl. Maj:t äskat. Jag yrkar därför fortfarande bifall till motionen.

Herr Jonsson i Hof: Man kan naturligtvis säga mycket för och mycket emot den ifrågasatta anslagsförhöjningen. För min del vill jag se frågan ur en annan synpunkt än den, från hvilken motionärerne utgått vid framläggande af sitt förslag. Jag anser nemligen att man gerna kan och bör höja detta anslag under tider då det är svårt om arbete, men att deremot någon dylik förhöjning icke bör ega rum under tider, då ett motsatt förhållande eger rum, d. v. s. då tillgången på arbete är stor och det är mycket svårt att anskaffa tillräckliga arbetskrafter. Det är af detta skäl som jag, med afseende å nu rådande förhållanden, anser att man icke bör afvika från den af utskottet uttalade åsigt, att någon förhöjning i anslaget utöfver det belopp, hvarmed det under de sista åren utgått, icke bör ega rum.

Jag anhåller således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Jag tror icke, att den omständighet, som herr Olof Jonsson nämnde, att man skulle få ondt om arbetare, är så farlig, att den kan utgöra ett skäl att afslå den ifrågasatta förhöjningen. Jag tror icke heller, att det är att befara, att jordbrukarne komma att leka med detta kapital, ty de få ju själfva betala en tredjedel af kostnaden för anläggning af nya vägar. Och om det ställer sig så, som herr Olof Jonsson tycktes tro, att det blir svårt att få arbetsfolk, så torde man väl få antaga, att jordbrukarne icke komma att begära något anslag och att de således icke komma att ställa några vidare anspråk på arbetskrafterna.

Herr Anders Persson yttrade, att det skulle vara en beskattning af det ena länet till förmån för det andra, därför att åtskilliga län icke behöfva några nya landsvägar. Ja, detta kan visserligen vara sant, men vi hafva ju numera kommit in på ett sådant system, att det ena länet skall beskattas till förmån för det andra. Och hvad nu angår detta fall, så ber jag att få påpeka, att det är de län, som åtnjuta minsta fördelarne af detta system, som nu skulle komma i åtnjutande af en del af de utgifter, som de inbetala till statskassan. Jag skall därför be att få förena mig med herr Ljungman och yrka bifall till herr Olssons motion, så mycket mer som jag icke kan finna, att man, då man har öfverflöd på penningar i statskassan, bör afböja deras användande till ett ändamål, som afser kultiverandet af vårt land och i synnerhet de delar deraf, som nu äro mest vanlottade i afseende på kommunikationer.

Herr Kilman: Herr Olof Jonsson framhöll såsom sin åsigt att ett anslag af förevarande beskaffenhet icke borde höjas annat än i tider, då det är svårt om arbete, samt menade att tiderna icke vore sådana för det närvarande, och han ville för den skull icke vara med om att nu höja anslaget. Jag kan för min del icke instämma i den slutsats, hvartill han kom, ty jag tror att tiderna just nu äro sådana, att vi mycket väl behöfva detta anslag. Vi torde nemligen litet hvar hafva erfarenhet om 1889 års skörd, att den utföll med nästan allmän missväxt öfver hela landet, särskildt hvad beträffar hafreskörden, hvilken blef så förstörd, att det torde blifva ytterst svårt att fylla

behovet för innevarande års utsäde; och då jag sålunda, som sagdt, tror att, med anledning häraf, inträffat just sådana tider, då behof af ifrågavarande anslags förhöjande föreligger, emedan derigenom jordarbetarens vilkor kan något upphjelpas, så anhåller jag att få yrka bifall till motionärernes förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma, i hvad den afsåg de i ämnet väckta motionerna, och bifall i stället till dessa motioner; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottets hemställt i 1:sta punkten af utlåtandet n:o 13, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Viinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, i hvad den afser de i ämnet väckta motionerna, beslutat höja det ifrågavarande anslaget till 800,000 kronor.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 101 ja och 81 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

*Punkterna 2—4.*

Biföllos.

*Punkten 5.*

Lades till handlingarne.

## § 12.

Föredrogos, hvart efter annat, statsutskottets utlåtanden:

n:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående af stående till Umeå stad af ett område utaf länsresidenstomten och den s. k. Döbelns park i nämnda stad; och

n:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upphörande af den inom Kalmar stift utgående s. k. allhelgonahjelpen.



## § 13.

Till handläggning förekom vidare statsutskottets utlåtande i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående befrielse för sterbhusdelegarne efter aflidne justitieombudsmannen S. L. Theorells enka, Sofia Wilhelmina Theorell, född von Schwerin, från erläggande af stämpelafgift vid lagfart å fideikommisssegendomen Borkhult med Gobo och underlydande hemman.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förvarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af ärendet anförde

Chefen för kongl. finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Inför Riksdagen kan denna fråga må hända anses obetydlig, men när man gör afseende på den person det gäller, så är den det icke, och jag är öfvertygad om, att hvar och en, som tager närmare del af frågan, skall finna, att den äfven måste hafva sin grundliga pröfning inför Riksdagen. Jag är äfven öfvertygad om, att Andra Kammaren icke vill undandraga sig en sådan pröfning. Jag erkänner att utsigterna för bifall till den kongl. propositionen äro små, då Andra Kammarens samtliga ledamöter inom statsutskottet yrkat afslag å densamma, men jag anser mig likväl pligtig att inför kammaren redogöra för de skäl, som förmått mig att inför Kongl. Maj:t tillstyrka denna proposition, och jag anser, att dessa äro sådana, att det finnes god grund för att söka vinna bifall till propositionen. Jag antager, att må hända några af kammarens ledamöter — tillåt mig detta antagande! — icke läst denna mindre intressanta proposition, men äfven om alla det gjort, må det tillåtas mig att i kort-het relatera innehållet af den samma.

Justitieombudsmannen Theorells enka, som genom Kongl. Maj:ts dom 1880 blifvit egarinna till fideikommisset Borkhult, med Gobo och underlydande, afled 1881 och hade då icke hunnit begära fasta på egendomen. Hennes son Johan, den blifvande fideikommissarien, fick ingen del i kvarlätenskapen, hvilken tillföll hennes öfriga barn. Af dessa har sedan en bortgått genom döden, en har rest utomlands och afträdt sin förmögenhet genom konkurs, hvori de oprioriterade fordringsegarne icke erhöilo någon utdelning. Af barnen återstod då endast den öfver 60 år gamla dottern Margareta. Hon blef dömd att betala lagfarten, och då hon ej kunde det, fick hon sig ålagdt 500 kronors vite för fullgörande deraf, hvilket belopp sedan höjdes till 1,000 kronor. Och när hon ej kunde betala denna summa, så skulle hon aftjena vitet med fängelse, hvarifrån dock Kongl. Maj:t benådat henne. Sedan har det visat sig att hon gjort försök att fullgöra sina skyldigheter både genom att begära bidrag af främmande personer och genom att pantförskrifva sitt lösörebo, men utan att lyckas åstadkomma den nödiga summan. Kongl. Maj:t har visserligen befriat henne från fängelsestraff, men krafvet på stämpelafgiften kvarstår fortfarande, och den 60-åriga qvinnan. för hvilken knappast

förefinnes någon möjlighet ens att lifnära sig, skall fortfarande kräfväs på denna afgift, hon skall dömas att betala vite därför att hon ej fullgör sin skyldighet, hon skall, då hon ej förmår betala vitet, dömas till fängelse, och om Kongl. Maj:t än så ofta befriar henne från fängelsestraffet, skall dock krafvet gång på gång förnyas, och hon skall ej blifva fri derifrån så länge hon lever.

Det är hårdt, kan man säga; men är det då också praktiskt att låta det så fortgå? Nej, den nuvarande fideikommissinnehafvaren kan aldrig erhålla någon fasta på egendomen, förrän hans mors fasta är betald och stämpelbelagd, och det är denna fasta, som nu åligger systemen och hvilken hon icke kan fullgöra.

Men utskottet säger, att det är en farlig princip, och att ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition skulle kunna leda till upprepande af dylika framställningar. Det synes mig dock som en väl långt drifven försigtighet att vara rädd för prejudikat, då bevis föreligga, att den det här gäller med all sannolikhet aldrig kan komma att betala stämpelafgiften, och då den nuvarande innehafvaren af fideikommisset ej kan åläggas att lagfara egendomen, förrän hans moders fång å den samma blifvit lagfaret. Staten vinner sålunda ingenting på att Kongl. Maj:ts proposition förkastas; tvärt om: han förlorar.

Under sådana förhållanden synes det mig både billigt och rättvist, om utskottet hade tillstyrkt Kongl. Maj:ts proposition och om kammaren ville till densamma lemna sitt bifall. Jag har icke kunnat underlåta att relatera dessa förhållanden, och jag hemställer, om icke flertalet af denna kammares medlemmar behagade lemna understöd åt en uppfattning, afvikande från den, som uttalats af kammarens ärade ledamöter i statsutskottet.

Herr Anderson i Tenhult: Då jag deltagit i det beslut, hvar till utskottet kommit, så ber jag att med några ord få ange de skäl, som för mig derved varit bestämmande. Jag har nemligen icke kunnat vara med om att efterskänka statens rätt till stämpelafgift vid lagfart å ifrågavarande egendomar, bland annat af det skäl, att en dylik åtgärd skulle frammana liknande anspråk från många andra håll, helst enligt mitt förmenande, någon anledning icke förefinnes för att dessa egendomar, om tillsammans 10 $\frac{1}{2}$  mantal och med ett taxeringsvärde af 509,700 kronor skulle stå i något slags undantagsförhållande till hvarje annan slags fastighet, eller att fideikommissets innehafvare skulle framför egare af annan egendom befrias från skyldigheten att vid lagfart erlægga stämpelafgift. Enligt min åsigt bör i det fall att en föregående egare icke förmår att betala en dylik afgift, det vara den nu varande innehafvarens skyldighet att göra det.

Jag vill exempelvis nämna, att jag för någon tid sedan såsom inteckningshafvare nödgades att på exekutiv auktion inropa en fastighet. Den föregående egaren hade icke fått lagfart, hvarför jag nödgades betala lagfarten äfven för honom. Men då jag det gjorde, tänkte jag aldrig på, att jag skulle kunna vända mig till Kongl. Maj:t och Riksdagen med anspråk på att hållas skadeslös. Jag skulle äfven kunna anföra, huru som en af mina grannar för ett par år sedan köpte ett hemman i Vartofta härad, hvilket tre föregående

egare underlåtit att lagfara. Enligt uppgifter, som meddelats af nu varande egaren, lär icke någon af dessa personer kunna betala ett enda öre i lagfartskostnaden, hvilken sålunda måste af nu varande egaren utgifvas med tredubbla beloppet. Jag kan icke finna, hvarför fideikommissarier skola få större förmån än de, som köpa och betala fastigheter. Vi hafva dessutom hört omnämnas så många olägenheter af fideikommissionstitutionen, att jag redan i den omständigheten auser förefinnas tillräckliga skäl för att icke genom att bifalla förevarande framställning tillskapa ännu flera sådana.

Den fråga, som nu föreligger, är enligt min tanke af beskaffenhet att den mycket väl kunnat återopas som motiv för bifall till den af herr P. Andersson i Högkil vid denna riksdag väckta motion om fideikommissrättens upphäfvande.

För min del yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet friherre von Essen: Det kan synas olämpligt, att jag nu för andra gången tager till orda i denna fråga, men jag har gjort det för att rätta ett misstag af den föregående talaren. Det finnes ingen jemförelse mellan detta fall och det fall han omnämnde, nemligen att han efter inköp af en egendom måst för att få lagfart på den samma lösa stämpelpapper och fastebref äfven för de föregående egarnes fäng. Här är nemligen fråga om fideikommiss, och ingen kan tvinga den nuvarande innehafvaren att erlagga stämpelafgift för föregående innehafvare, och han lär icke heller efter hvad jag hört, vara benägen att frivilligt utbetala beloppet.

Herr Anderson i Tenhult: Jag kan icke finna att saken det allra ringaste förändras af den omständigheten, att i fråga varande egendom är af fideikommissnatur, då, såsom jag nämnde förra gången jag hade ordet, fideikommissegendomar i fråga om stämpelafgifter icke böra stå i något undantagsförhållande till andra egendomar.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr Jonson i Fröstorp: Det vill vid första påseendet synas, som om ömmande omständigheter skulle föreligga hvad beträffar i fråga varande dotter af framlidne justitieombudsmannen Theorell. Då emellertid hennes egen bror, som är den nuvarande fideikommissarien och hvilken nu skall lagfara i fråga varande fastigheter alls icke befinner sig i brydsamma omständigheter, så synes det ju häraf tydligt framgå, att statens mellankomst i detta fall icke lär vara af behovet påkallad.

Af handlingarne synes, att enkan Theorell blifvit egare af fideikommisset med underlydande gårdar den 20 december 1880. Redan år 1883 öfver gick dock fideikommisset till hennes äldste son Johan Henrik Theorell. Allmänna åklagaren instämde enkan Theorells samtliga sterbhusdelegare till 1885 års lagtima vinterting med yrkande om lagfart å egendomarne. Men hade han i stället instämt endast Johan Henrik Theorell, så hade denne fått från sina syskon förskaffa sig åtkomsthandlingarne bäst han kunnat och sørjt för stämpel-

afgiftens erläggande. Såsom vi veta säljas åtskilliga fastigheter exekutivt och för många sådana egendomar har säljaren sjelf icke lagfartshandlingar. Köparen måste då bekosta karteringen för förutvarande egaren eller afgå kostnaderna derfor från köpeskillingen till förlust för sista inteckningshafvaren. Jag kan icke förstå, att fideikommiss skola i detta afseende hafva bättre förmåner än hvarje annan fastighet.

Jag vill dessutom rätta ett misstag, som föregående talaren gjorde sig skyldig till, då han sade, att fideikommisset var uppskattadt till 509,700 kronor. Handlingarne visa nemligen, att taxeringsvärdet utgör 760,500 kronor. Den som får en så stor present, måtte väl kunna bekosta lagfart derå lika väl som någon annan. Har den nye fideikommissarien någon ömhet för sina syskon, torde han icke undandraga sig att bekosta stämpelafgiften för lagfarten. Skulle Riksdagen gå in på hvad Kongl. Maj:t här föreslagit, skulle vi få ofantligt många ansökningar om efterskänkande af stämpelafgifter, som säljare icke kunnat erlægga.

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Anderson i Tenhult: Den siste talaren påstod, att jag hade misstagit mig, då jag uppgaf fideikommissets taxeringsvärde till 509,700 kronor. Jag vill då upplysa honom, att jag i går var uppe i statistiska centralbyrån och såg i Konungens befallningshafvandes senaste femårsberättelse och deri stod det i fråga varande fideikommisset upptaget till just det värde, som jag nyss uppgaf. Är sålunda min uppgift i detta afseende felaktig, så är det icke mitt fel, ty min uppgift är hemtat från Konungens befallningshafvandes i Östergötlands län senaste femårsberättelse.

Herr friherre Palmstierna: På de i Kongl. Maj:ts proposition anförda skäl och då Första Kammaren redan antagit Kongl. Maj:ts proposition, tillåter jag mig hemställa om afslag på utskottets förslag och bifall till den kongl. propositionen.

Herr Jonson i Fröstorps: Jag begärde ordet med anledning af herr Johan Andersons i Tenhult uppgift om det i fråga varande fideikommissets taxeringsvärde. Jag har visserligen icke hemtat mina uppgifter i detta fall från statistiken, utan ur de framlagda handlingarne i ämnet. Det kan nog hända att femårsberättelsen upptager en annan summa än handlingarne, enär fideikommisset ligger inom fyra socknar; men det verkliga taxeringsvärdet utgör 760,500 kronor.

Efter jag nu fått ordet, vill jag återkalla i kammarens minne, att det icke är längre än två år sedan en dylik fråga här var före, nemligen angående eftergift af stämpelpapper för det Silfverskjöldska fideikommisset. Men då beslöt Riksdagen att icke efterskänka detta, och vid sådant förhållande antager jag, att kammaren vidhåller sin då uttalade åsigt och icke heller bifaller den nu i fråga varande framställningen.

Herr Nilsson i Kägglå: På det att denna lilla konflikt mellan de två statsutskottsledamöterna må blifva slut, vill jag upplysa att Borkhult ligger inom Östergötlands län, men har många utgårdar eller torp inom Kalmar län. Derför kan man icke af Konungens befallningshafvandes i Östergötlands län femårsberättelse se egendomens verkliga taxeringsvärde.

Det är i alla fall besynnerligt, att en sådan framställning kunnat komma från en person, som fått en egendom, som för fem år sedan var värd 1 million. Nu har på senare åren å egendomen borthuggits en stor del af skogen, så att om några år är egendomen alldeles utan skog. Skall nu staten gifva en belöning för att skogen sköflats på detta sätt? Jag är alldeles öfvertygad att, derest detta nu bifalles, skall det icke dröja länge, innan vi få igen samma historia från andra fideikommissinnehafvare, och jag är derför statsutskottet tacksam för att det sökt mota sådana försök.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Ljungman: Skälet hvarför Kongl. Maj:t framkommit med denna proposition och hvarför Första Kammaren nu bifallit densamma, torde vara, att utgifterna i fråga skulle träffa en person, som aldrig kan få något godt af detta fideikommiss. Såsom redan är påpekadt, är fideikommisset för närvarande vanskött, hvilket jag för min del hört af långt förr, än herr Nilsson i Kägglå här upplyste derom. Dess nuvarande innehafvare har icke förstånd att draga nytta af fideikommisset, utan han försörjer sig såsom skollärare i Kungälf. Fideikommisset är i händerna på andra personer, som ruinera detsamma. Fröken Theorell har sålunda ej det minsta godt deraf. Hade fideikommisset kommit i händerna på en person, som förstätt att sköta detsamma, så hade denna kongl. proposition icke framkommit. Detta kan nu visserligen vara ett exempel på fideikommissinstitutionens olämplighet, men jag tror dock icke att detta kan, såsom herr Nilsson i Kägglå gjorde, anföras såsom skäl för att nu afslå Kongl. Maj:ts proposition, till hvilken jag yrkar bifall.

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Det torde icke kunna gå an att, såsom den siste talaren gjorde, taga förståndet från den nuvarande innehafvaren af fideikommisset. Man kan väl icke säga, att han är utan förstånd, då han är lärare i en skola, och det är väl olämpligt att ur denna synpunkt bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Inom den afdelning af statsutskottet, der denna fråga behandlades och rätt vidlyftigt diskuterades, gjorde sig den uppfattning gällande, som uttalats i utskottets motivering till föreliggande utlåtande. Det är nog sant, att Johan Henrik Theorell icke fick något af enkan Theorells qvarlåtenskap och på grund deraf befriades från skyldigheten att ombestyrta lagfart å fänget till ifrågavarande fideikommiss-egendom; men det är att märka, att icke heller något annat af barnen fick något deraf. Vi finna nemligen af den kongl. propositionen att efter enkan Theorell utgjorde tillgångarne i boet endast 2,588 kronor, medan deremot skulderna uppgingo till 40,763 kronor. Det

märkvärdigaste är dock, att genom testamentets bestämmelser blef den som fick fideikommisset och som sålunda hade tillgångar, befriad från att söka lagfart derå, medan deremot de, som icke fingo något godt af fideikommisset och icke hade något att betala med, blefvo ålagda att betala lagfartskostnaderna. Detta är ett mycket besynnerligt tillvägagående, och, om ett sådant förfaringssätt finge göra sig gällande, komme staten att få sitta emellan på många ställen beträffande stämpel- och lagfartsafgifter.

Det är väl sant, att den som nu innehar fideikommisset icke kan få lagfart på sitt fäng, förrän sterbhuset lagfarit. Men såsom herr J. Jonsson i Fröstorp påpekat, innebär icke detta något annat än hvad som ofta inträffar i fråga om lagfart, och jag tror, att det icke finnes någon bland oss, som icke haft flere eller färre af våra kommittenter i samma ställning, nemligen att de blifvit egare till en fastighet utan att förre egarens fäng dertill varit lagfaret. Skulle man nu slå in på den väg, som Kongl. Maj:ts proposition angifver, så fruktar jag, att det ofta skulle inträffa att fastighetsegare i denna ställning skulle vända sig till riksdagsmän med begäran, att, då de icke kunde få lagfart förr, än förre egaren lagfarit, motion måtte väckas inom Riksdagen derom, att stämpelpapperet till föregående egarens lagfart måtte efterskänkas. Nu säger man att i allmänhet gäller det allenast mindre belopp, men icke kan man väl heller säga, att därför att här är fråga om ett så stort belopp som 4,500 kronor, skall man vända sig till Riksdagen och begära eftergift deraf. Nu förhåller det sig så, att den, som köpt en fastighet, icke kan åläggas lagfara förre egarens fäng utan blott sitt eget, och han har dervid att vända sig till förre egaren med yrkande att denne skall stå hemul. Men den senare egaren kan i allt fall vid vite åläggas fullgöra sin lagfartsskyldighet och om han icke gör det och ej betalar stämpel, så blir han fäld till böter, och om han ej kan gälda dessa, blir han satt i fängelse. Jag kan sålunda icke finna att detta fall erbjuder någon som helst skiljaktighet ifrån hvad som ofta inträffar. Af handlingarne i detta ärende har jag icke heller kunnat inhemta, att den nuvarande fideikommissarien gjort sig urarfva efter sin moder, och det synes mig då märkvärdigt, huru han kan vara befriad från skyldigheten att betala denna stämpelpappersskuld efter modern. Ehuru jag icke är jurist och sålunda icke vill yttra mig bestämdt i detta afseende, så hade jag dock trott, att en person, som icke gjort sig rätteligen urarfva efter en afliden slägtinge, hvilkens lagliga arfvinge han är, har skyldighet kvar att betala den aflidnes gäld. Någon sådan urarfvgörelse har här icke egt rum, utan det har blott förekommit, att modern genom testamente testamenterat bort all sin kvarlätenskap förutom fideikommisset åt andra. Nu medger jag väl, att det är mycket hårdt för denna gamla människa att blifva ådömd böter, och jag anser det lyckligt, att regeringen ansett sig kunna efterskänka dessa böter, så att hon sluppit aftjena dem med fängelse. Men jag får derjemte säga, att om vi här kunna känna medlidande med henne, så borde väl hennes broder ännu mera hysa ett sådant medlidande och icke tillåta, att hon får sitta i fängelse för att bereda honom tillfälle att få lagfart. När man har ett fideikommiss

på 750,000 kronor borde man kunna stå ut med denna utgift, och gör han icke det, så kan han sjelf icke heller få lagfart. Vi inom utskottet hafva sålunda ansett denna fråga såsom en privaträttslig angelägenhet, som staten icke borde blanda sig uti. Beträder man denna väg, som Kongl. Maj:ts proposition anvisar, så kunde detta medföra svåra följder för framtiden. Ty ger man efter i detta fall, så skulle man för principens skull äfven nödgas bifalla många flera framställningar i samma rigtning. En sådan princip kan jag icke vara med om, och yrkar därför, att kammaren, med afslag å Kongl. Maj:ts proposition, måtte bifalla utskottets hemställan.

Herr Sven Nilsson: Herr vice talmannen har förekommit mig i allt hvad jag ämnade säga, och jag vill derfor endast nämna, att det skulle förefalla mig egendomligt, om kammaren nu skulle taga ett steg i den rigtning, hvarom här är fråga. Man kan vara alldeles viss derom, att Riksdagen i så fall skulle framdeles komma att taga många steg i samma rigtning af sådan omfattning, som vi nu ej kunna förutse, och om derfor detta steg tages nu, så är gärdet dermed uppgifvet. Om det också förhåller sig så, som det här blifvit upplyst, att den nya egaren icke kan lagligen åläggas lagfara med sitt lång, tror jag dock att Riksdagen kan vara derom temligen obekymrad, ty den tid kan nog komma, då han icke allenast kan åläggas att betala den för fångtet belöpande stämpelafgiften, utan han kan möjligen snart nog sjelf blifva mest angelägen om att skaffa sig lagfart.

Jag anhåller derfor om bifall till utskottets hemställan.

Herr P. Waldenström: Jag är alldeles för litet hemma i denna historia för att kunna göra något yrkande, vare sig i den ena eller den andra rigtningen, men då man här talat om, att ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition skulle skapa ett precedensfall, som sedermera kunde åberopas under liknande omständigheter, så ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att det alls icke är något ovanligt i vårt land, att karta-sigillata-afgifter eftergifvas. Såsom herrarne hafva sig bekant, har Riksdagen en gång för länge sedan beslutat, att hvarje kommandörs- och riddare-stjerna skall åtföljas af karta sigillata, men dessa afgifter efterskänkas alltjemt åt personer, som äro mycket förmögnare än den gamla fröken, som nu är i fråga.

Jag upprepar, att jag icke skall göra något yrkande, och jag har icke heller nu velat klandra, att stämpelpappersafgifterna för riddare och kommandörer efterskänkas, — det är ju alltid en ytterligare väl förtjent utmärkelse — men jag har dock velat, att detta skulle vara sagdt.

Herr Gumælius: Jag vill blott opponera mig mot herr Waldenströms anmärkning, ehuru kanske hans påstående, att Riksdagen flere gånger förut efterskänkt stämpelafgifter, icke var så fullt på allvar menadt. Med Riksdagens goda minne hafva nemligen stämpelafgifterna till riddare- och kommandörsbref m. fl. visst icke blifvit efterskänkta, utan har ordenskapitlet dervid handlat kanske något

på sidan om det lagstadgade. I allt fall har denna fråga icke varit före på många år och den föreligger icke nu. Hvad åter angår den sak, som här är i fråga, synas mig fullgiltiga skäl tala för afslag å Kongl. Maj:ts proposition och bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Högkil: Fideikommissstiftelsernas ändamål är ju att, såsom det heter, *konservera* släkten och att uppehålla dess anseende och heder. Jag kan således för min del icke vara med om att genom ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition förstöra detta ypperliga tillfälle att pröfva fideikommissinstitutionens konserverande förmåga, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad; och sedan herr tal-  
mannen gifvit proposition å hvart och ett af de olika yrkandena,  
blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

#### § 14.

Föredrogos hvart efter annat lagutskottets nedannämnda ut-  
låtanden:

n:o 6, i anledning af väckt förslag om antagande af en lag an-  
gående tillsyn å god mans förvaltning af frånvarandes egendom;

n:o 7, i anledning af väckta motioner dels om upphäfvande af  
5, 6, 7 och 8 §§ i 12 kap. ärfdabalken, dels om ändring i för-  
ordningen angående hemmansklyfning och jordafsöndring den 6  
augusti 1881; och

n:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till  
lag angående ändrad lydelse af 15 kap. 3 § rättegångsbalken.

#### § 15.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående be-  
frielse från utgifvande till kronan af vissa s. k. skilnadsarrenden;

n:o 18, i anledning af väckt motion angående beviljande åt  
arrendatorerna af statens domäner af anstånd med erläggande af  
halfva arrendeafgiften för innevarande år;

n:o 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl.  
Maj:t rörande sättet för försäljning af vissa kronans domäner; och

n:o 20, i anledning af väckt motion om efterskänkande af kronans  
rätt till danaarf efter bergsmannen Per Gustaf Bergström; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till



lag angående ändrad lydelse af 11 och 13 §§ i lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885;

n:o 11, i anledning af väckt förslag om ändrade bestämmelser i fråga om lösen för gravationsbevis; och

n:o 12, i anledning af väckt motion om ändring i lagen angående tillsättning af presterliga tjenster den 26 oktober 1883.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

### § 16.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i detta sammanträde fattade beslut.

### § 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>A. Larson</i>	i Slättäng	under 8 dagar	fr. o. m. den 17 dennes,
»	<i>O. Jonsson</i>	i Hof	» 7 »	» » 16 »
»	<i>C. A. Andersson</i>	i Malmö	» 10 »	» » 16 »
»	<i>J. Bengtsson</i>	i Gullåkra	» 10 »	» » 16 »
»	<i>C. J. Jakobson</i>		» 8 »	» » 19 »
och	» <i>C. U. Widström</i>		» 6 »	» » 17 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1,1 e. m.

In fidem

*A. E. J. Johansson.*

## Tisdagen den 18 februari.

Kl.  $\frac{1}{2}$  3 e. m.

### § 1.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet aflemnade proposition till Riksdagen angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten vid värfvade arméns disciplin-kompani Carl Johan Welander hänvisades densamma till behandling af statsutskottet.

### § 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

statsutskottets utlåtanden n:is 17, 18, 19 och 20; samt

lagutskottets utlåtanden n:is 10, 11 och 12.

### § 3.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *sjette* hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. civildepartementet; och

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida och under hvilka vilkor statsmagten må kunna ikläda sig ansvar för förluster, som af embetsmän genom felaktig embetsförvaltning vållas.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

### § 4.

Godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 2, med förslag till lag angående upphäfvande af 8 kap. 2 § 5 mom. rättegångsbalken;

n:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 15 kap. 3 § rättegångsbalken;

n:o 7, med förslag till lag angående upphäfvande af 5, 6 och 8 §§ samt ändrad lydelse af 7 § i 12 kap. ärfdabalken; och

n:o 8, med förslag till lag om tillsyn å god mans förvaltning af frånvarandes lott i dödsbo.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *A. Lilljeqvist* under 8 dagar fr. o. m. den 25 dennes,  
och » *F. G. Sandwall* » 8 » » » 21 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,39 e. m.

In fidem

*A. E. J. Johansson.*

---